

Příručka pro začleňování dětí s OMJ v ZŠ nám. Curieových

Obsah

Úvod	3
Proces vzniku příručky	3
Shrnutí rolí v systému začleňování	5
Role ředitelky školy	5
Role třídního učitele	5
Role učitelky ČDJ	5
Role učitele jakéhokoliv předmětu	6
Role (dvojjazyčného) asistenta pedagoga	6
Popis jednotlivých rolí v procesu začleňování	7
Ředitelka	7
Třídní učitel	7
Učitelka ČDJ	9
Každý učitel	11
(Dvojjazyčný) asistent pedagoga	12
Přílohy	13
Jak zorganizovat schůzku s rodiči žáků s OMJ	14
Tipy z praxe pro online výuku žáků s OMJ	17
Osvědčené online nástroje	19

Úvod

Příručka je určena všem pedagogickým pracovníkům školy, slouží jako podpora pro jejich práci se žáky s OMJ a má doporučující charakter. Jejím cílem je popsat postupy podpory a začleňování žáků s OMJ ve škole tak, aby každý pedagog, který se setká se žákem s OMJ, věděl, jak dítě co nejlépe podpořit, případně na koho se obrátit. Příručka zachycuje současný stav i realistické optimální nastavení, ke kterému chce škola směřovat. Příručka byla vypracována ve spolupráci s pedagogy ZŠ nám. Curieových na míru potřeb školy v letech 2020–2021. Příručka vznikla v rámci projektu Naše čtvrť (reg. č. CZ.07.4.68/0.0/0.0/19_068/0001439), který je financován Evropskou unií v rámci Operačního programu Praha – pól růstu ČR.

Proces vzniku příručky

Na začátku procesu tvorby příručky nejprve proběhly hloubkové rozhovory s učitelkou ČDJ, které pracovnícím METY pomohly zmapovat počáteční situaci podpory žáků s OMJ ve škole, potřeby školy v oblasti začleňování žáků s OMJ a reálné možnosti školy. Na základě těchto jednání vznikl první hrubý návrh podoby příručky, který byl konzultován s učitelkou ČDJ. Její připomínky byly do návrhu zapracovány. Aby bylo do procesu tvorby příručky zapojeno co nejvíce pedagogů školy, připravila META workshop, jehož cílem bylo zmapování potřeb žáků s OMJ, jejich rodičů i pedagogů, diskuse o naplňování těchto potřeb, zjištění rezerv a potenciálu pro zlepšení a plánování konkrétních kroků. Během workshopu účastníci diskutovali o konkrétních částech návrhu příručky. Workshop byl ze strany METY nabídnut všem pedagogům školy.

META následně zpracovala výstupy z workshopu do přehledné formy a zaslala je k připomínkám všem účastníkům workshopu. Na základě výstupů z workshopu a připomínek pedagogů byl následně výrazně upraven původní hrubý návrh příručky. Tento upravený návrh byl představen a konzultován s učitelkou ČDJ a ředitelkou školy, které měly možnost návrh připomínkovat. Na jejich podnět META upravila strukturu příručky. Dalším krokem bylo představení návrhu příručky pedagogickému sboru. Všichni pedagogové měli poté možnost si příručku prostudovat a vyjádřit se k ní. Následně dospěla příručka již do své finální podoby.

Součástí příručky je také metodika *Adaptační aktivity pro 1. a 2. třídy s dětmi s OMJ*. Z úvodních rozhovorů s učitelkou ČDJ a školní metodičkou prevence také vyplynula poptávka po aktivitách na podporu adaptace dětí s OMJ do třídních kolektivů. META postupně vytvořila 3 metodiky pro práci s třídním kolektivem s dětmi s OMJ: pro 1. a 2. třídy, pro 1. stupeň a pro 2. stupeň. Škola nakonec projevila zájem o *Adaptační aktivity*

pro 1. a 2. třídu. Škola měla možnost metodiku komentovat a připomínkovat. META nabídla pilotáže všech 5 lekcí metodiky *Adaptační aktivity pro 1. a 2. třídy* v prvních třídách a v přípravném ročníku.

K metodikám na podporu adaptace dětí s OMJ do třídních kolektivů META vytvořila workshop pro učitele, na kterém se účastníci blíže seznámili s jednotlivými metodikami, stejně jako se základními principy práce s třídním kolektivem s dětmi s OMJ.

Dále jsou součástí příručky dva infosheety, jeden na téma *Jak zorganizovat schůzku s rodiči žáků s OMJ*, druhý na téma *Tipy z praxe pro online výuku žáků s OMJ*. Infosheet týkající se schůzky s rodiči žáků s OMJ vznikl na základě realizace informačních schůzek pro tyto rodiče na FZŠ Táborská a ZŠ prof. Švejcara, které byly zorganizovány s podporou pracovníků METY. Po schůzkách následovalo společné online setkání všech, kdo se na pořádání schůzek podíleli – pedagogů obou škol i pracovníků METY, aby jejich průběh společně zreflektovali a prodiskutovali, jaké postupy se osvědčily. Tyto postupy byly následně sepsány do podoby výše zmíněného infosheetu.

Infosheet s názvem *Tipy z praxe pro online výuku žáků s OMJ* s přílohou *Osvědčené online nástroje* vznikl na základě výstupů z online setkání pedagogů čtyř základních škol zapojených v projektu (ZŠ Jeseniova, FZŠ Táborská, ZŠ prof. Švejcara, ZŠ nám. Curieových). Na online setkání byli pozváni všichni pedagogové všech zapojených škol v projektu. Během setkání učitelé sdíleli, co se jim osvědčuje při online výuce žáků s OMJ. Osvědčené postupy byly následně sepsány do podoby zmíněného infosheetu a jeho přílohy.

Shrnutí rolí v systému začleňování

Role ředitelky školy:

- » Získá o novém žákovi s OMJ co nejvíce [informací](#) ještě před jeho příchodem do školy (je-li to časově možné).
- » Vede [přijímací pohovor](#) a nastavuje během něj spolupráci školy a rodičů.
- » Předává veškeré informace o novém žákovi třídnímu učiteli, učitelce ČDJ a ostatním pedagogům.
- » Zajišťuje [finanční zdroje](#) na podporu žáků s OMJ.
- » Podporuje činnost učitelky ČDJ, pověřuje ji koordinací systému podpory žáků s OMJ ve škole, informuje pedagogický sbor o důležitých rolích učitelky ČDJ v oblasti koordinace začleňování.
- » Vytváří příležitosti ke vzdělávání pedagogických pracovníků v oblasti začleňování žáků s OMJ a podporuje je v tom.

Role třídního učitele:

- » [Připravuje třídní kolektiv](#) na příchod nového žáka s OMJ (pokud žák přijde v průběhu školního roku).
- » Provádí [pedagogickou diagnostiku](#) nového žáka, informuje o ní učitelku ČDJ i ostatní pedagogy.
- » Zajišťuje [adaptaci nového žáka s OMJ](#) na nové školní i kulturní prostředí v prvních dnech a týdnech. Žákům s OMJ vytváří ve škole bezpečné a podporující prostředí.
- » [Posiluje adaptační procesy a socializaci žáků s OMJ](#) v rámci třídnických hodin, ve třídě usiluje o respektující a podporující vztahy.
- » [Komunikuje s rodiči](#).

Role učitelky ČDJ:

- » Je současně koordinátorkou začleňování žáků s OMJ. Je pověřena ředitelkou školy, aby ve spolupráci s ostatními pedagogy koordinovala systém podpory žáků s OMJ ve škole.
- » Ostatním učitelům poskytuje [metodickou podporu](#), jak žáky zapojit do běžné výuky a jak je hodnotit.
- » Provádí jazykovou diagnostiku žáků s OMJ po jejich nástupu do školy a následně v průběhu vzdělávání, aby vyhodnotila jejich pokroky a nastavila další podporu.
- » Na základě jazykové a pedagogické diagnostiky a ve spolupráci s třídním učitelem i ostatními pedagogy navrhuje [konkrétní podporu pro žáka s OMJ](#) (rozsah výuky ČDJ, individuálně upravený rozvrh, rozsah doučování, pomoc asistenta pedagoga, individuální plán podpory a způsob hodnocení, úpravy cílů a metod výuky, pomůcky).
- » Nastavuje formu a způsob výuky ČDJ pro jednotlivé žáky s OMJ a zajišťuje samotnou [výuku ČDJ](#).
- » Komunikuje o způsobu podpory žáka s OMJ s jeho rodiči a se všemi ostatními pedagogy (při nástupu žáka do hodin ČDJ, během školního roku pravidelně).
- » Ve spolupráci s ostatními pedagogy pravidelně 1x za čtvrtletí vyhodnocuje pokroky žáků a navrhuje úpravy v podpoře.

Role učitele jakéhokoliv předmětu:

- » Spolupracuje s učitelkou ČDJ, domlouvá se s ní na individuálním [plánu podpory](#) pro žáky s OMJ a na stanovení individuálních vzdělávacích cílů.
- » Přizpůsobuje obsah a metody vzdělávání pro žáka s OMJ dle jeho individuálního plánu a doporučení učitelky ČDJ.
- » Zohledňuje jazykovou bariéru žáka s OMJ, a proto neočekává, že zvládne učivo ve stejném rozsahu jako ostatní žáci, a tento fakt zohledňuje při hodnocení žáka s OMJ.
- » Sám nebo ve spolupráci s asistentem pedagoga (má-li jej k dispozici) vytváří nebo vyhledává individuální pracovní listy pro žáka s OMJ, případně přizpůsobuje zadání pro žáka s OMJ, připravuje si vizuální podporu atd.
- » [Hodnotí žáka](#) individuálně, za jeho osobní pokroky, na základě plnění cílů stanovených v individuálním plánu.

Role (dvojjazyčného) asistenta pedagoga:

- » [Spolupracuje s učitelem](#), předem se s ním domlouvá na průběhu hodiny a jejich vzájemné spolupráci.
- » Upravuje zadání pro žáka s OMJ.
- » Během hodiny běžné výuky je žákovi k dispozici pro případ, že potřebuje pomoc.
- » Předučuje nebo doučuje žáky s OMJ, kteří to potřebují.

Popis jednotlivých rolí v procesu začleňování

ŘEDITELKA

Příprava na příchod žáka a jeho přijetí

- » Žáky s OMJ přijímá na základě platné legislativy v souladu s principy rovného přístupu ke vzdělávání (tzn. neklade přijetí žáka žádné další podmínky, jako např. znalost jazyka, typ pobytu, předchozí vzdělání apod.).
- » Zařazuje žáka vždy na základě věku a absolvovaných ročníků. Maximálně je žák zařazen o jeden ročník níže (v případě přerušného vzdělání, blížícího se přechodu na SŠ apod.).
- » Při přijímání žáka zjišťuje potřebné informace od rodičů i žáka (např. vzdělávací historie, rodinné zázemí, okolnosti emigrace, znalosti češtiny, jak s rodinou a dítětem komunikovat aj.).
- » Žákovi a jeho rodičům předává písemně a srozumitelně (ideálně v mateřštině) potřebné informace o škole (harmonogram školního roku, pravidla školy, družiny, potřebné pomůcky k zakoupení, důležité kontakty aj.), o českém vzdělávacím systému a o možnostech zapojení žáka do volnočasových aktivit.
- » Informuje všechny zaměstnance školy o příchodu nového žáka s OMJ.

TŘÍDNÍ UČITEL

Začátek školního roku

- » Na začátku školního roku se třídní učitel zaměří na adaptaci dětí a stmelení třídního kolektivu. První den nebo první týden zařazuje adaptačně-socializační aktivity, které podporují vytváření přátelských vazeb a respektující atmosféry ve třídě.
- » META v rámci projektu připravila 3 programy uzpůsobené pro začleňování dětí s OMJ do třídního kolektivu:
 - a) *Adaptační aktivity pro 1. a 2. třídy s dětmi s OMJ* (soubor 5 aktivit do třídnických hodin).
 - b) *Zdravý kolektiv s dětmi s OMJ – pro 1. stupeň* (soubor 10 aktivit zaměřených na emoční a sociální vývoj a posílení vztahů ve třídě).
 - c) *Zdravý kolektiv s dětmi s OMJ – pro 2. stupeň* (soubor 10 aktivit zaměřených na emoční a sociální vývoj a posílení vztahů ve třídě).
 - d) *Adaptační aktivity pro 1. a 2. třídy s dětmi s OMJ* byly pilotovány na ZŠ Jeseniova a FZŠ Tábořská ve školním roce 2020/2021 a soubor aktivit *Zdravý kolektiv s dětmi s OMJ – pro 2. stupeň* byl pilotován na ZŠ prof. Švejcara ve školním roce 2021/2022.
- » Na začátku školního roku proběhne tlumočená informační schůzka pro rodiče dětí s OMJ, kterou organizuje učitelka ČDJ s aktivní účastí třídních učitelů. Budou utvořeny skupinky rodičů podle jazyka, každá skupinka bude se svým tlumočnickem v jiné části místnosti. Tlumočníci budou tlumočit po krátkých tematických úsecích, po kterých bude ve skupinkách ponechán dostatek času i na případné dovysvětlení a zodpovězení dotazů rodičům. Viz infosheet – *Jak zorganizovat schůzku s rodiči žáků s OMJ*.
 - Rodičům budou předány informace o fungování českého vzdělávacího systému a českého kulturního prostředí.
 - Informování o fungování školy, školní jídelny, školní družiny, organizaci školního roku, způsobech komunikace se školou, konání třídních schůzek, školních akcích, školních potřebách a pomůckách, právech a povinnostech dětí.

- Budou vysvětlena specifika vzdělávání dětí s OMJ a jejich potřeby a bude představen jejich způsob podpory ve škole.
 - Vzájemné vyjasnění potřeb rodičů a potřeb učitelů ohledně vzájemné spolupráce, vyjasnění role školy a role rodičů a jejich hranic.
 - Rodičům budou předány informace o organizacích nabízejících doučování pro žáky s OMJ (META, InBáze, Člověk v tísní, CIC, Centrum demokratického vzdělávání, Nová škola, databáze lektorů soukromého doučování).
 - Bude vysvětlena důležitost zapojení dětí s OMJ do volnočasových aktivit a budou předány kontakty na volnočasová centra (např. DDM).
 - Informace o nabídce kurzů ČDJ pro dospělé (ICP, CIC, Centrum Czech In, AUCČJ).
- » Domluví s každým rodičem individuálně způsob komunikace, jaký mu vyhovuje – někdo si rád v klidu přeloží informace zaslané emailem, jiný má čas si jen telefonovat, dalšímu vyhovují sms zprávy, jinému zápisy do komunikačního sešitu. Někteří rodiče spoléhají na automatické překladače (osvědčuje se ponechávat zprávy kromě překladu i v původním znění), jiní mají možnost nechat si informace od školy někým přeložit.
 - » Pokud rodiče nemluví česky, je lepší si zajistit profesionálního tlumočníka než nechat tlumočení na rodinném známém. Tlumočení zajišťuje např. NPI ČR, Infolinka Charity ČR, hotové překlady informací pro rodiče jsou k dispozici na webech [Inkluzivní školy](#) a [NPI ČR](#).
 - » Pro dlouhodobou spolupráci s rodiči je dobré domluvit se na tom, jak bude probíhat – jak často, s čím vším se mohou rodiče na učitele obracet a s čím je naopak vhodné se obrátit spíše na sociální pracovníky neziskových organizací. Je důležité, aby si učitelé i asistenti pedagoga hned zpočátku tímto způsobem vymezili své vlastní hranice, a předešli tak zahlcení ze strany „náročných“ rodičů a následnému vlastnímu vyčerpání.
 - » V případě obtíží při komunikaci s rodiči se mohou obrátit na odbornou pomoc, například interkulturního/sociálního pracovníka nebo profesionálního mediátora.

Jak se připravit, když žák přijde v průběhu školního roku

- » Třídní učitel o příchodu nového žáka předem informuje [třídní kolektiv](#). Společně nastavují způsoby podpory začlenění nového žáka do kolektivu a organizace školy, společná pravidla. Spolužáci znají a chápou svou důležitou roli.
- » Žáci pod vedením třídního učitele (nebo asistent pedagoga po domluvě s třídním učitelem) připravují pro žáka vhodné pomůcky pro lepší orientaci ve škole (např. komunikační kartičky, plán budovy školy, dvojjazyčné štítky apod.).

Poté, co nový žák přijde do školy

- » Třídní učitel nového žáka přivítá a představí jej ostatním učitelům a jeho třídě. Vybere mu vhodné místo ve třídě tak, aby mohl pozorovat dění ve třídě a současně aby nebyl příliš daleko od učitele. Posadí jej vedle spolužáka, který mu bude nápomocný.
- » Na základě předešlé domluvy se žáky a jejich zájmu určí [patrony](#) a nový žák ví, na koho se může v případě potřeby moci obrátit.
- » První den, kdy přijde nový žák, učitel zařadí vhodnou seznamovací adaptační aktivitu a v průběhu prvních týdnů v rámci třídnických hodin zařazuje další [adaptačně-socializační aktivity](#), které podporují vytváření přátelských vazeb a respektující atmosféry ve třídě.

- » Zodpovídá za adaptaci nově příchozího žáka s OMJ v [prvních dnech](#) a týdnech. Provede ho po škole, vysvětlí rozvrh hodin (v případě potřeby pomocí piktogramů) a přesuny mezi učebnami, doprovodí do školní jídelny, kde mu ukáže vše potřebné, apod. Může tím pověřit patrona/patrony nebo využít služby [adaptačního koordinátora NPI ČR](#) (ve spolupráci s učitelkou ČDJ).

Dlouhodobá podpora žáků s OMJ

- » Při třídnických hodinách pracuje s odlišností v rámci třídy a podporuje děti v přijetí žáků s OMJ, [pracuje na soudržnosti kolektivu](#). V případě potřeby využívá programy proti šikaně, diskriminaci aj.
- » Pravidelně komunikuje s rodiči o pocitech a potřebách žáka, o jeho prospěchu a pokrocích, o jeho chování, jeho zapojení do kolektivu a motivaci k učení, o přizpůsobování podpory celkovému vývoji.

UČITELKA ČDJ

Začátek školního roku

- » Na začátku školního roku zorganizuje spolu s třídními učiteli tlumočenou informační schůzku pro rodiče dětí s OMJ. Budou utvořeny skupinky rodičů podle jazyka, každá skupinka bude se svým tlumočnickem v jiné části místnosti. Tlumočníci budou tlumočit po krátkých tematických úsecích, po kterých bude ve skupinkách ponechán dostatek času i na případné dovysvětlení a zodpovězení dotazů rodičům. Viz infosheet – *Jak zorganizovat schůzku s rodiči žáků s OMJ*.
 - Rodičům budou předány informace o fungování českého vzdělávacího systému a českého kulturního prostředí.
 - Informování o fungování školy, školní jídelny, školní družiny, organizaci školního roku, způsobech komunikace se školou, konání třídních schůzek, školních akcích, školních potřebách a pomůckách, právech a povinnostech dětí.
 - Budou vysvětlena specifika vzdělávání dětí s OMJ a jejich potřeby, bude představen jejich způsob podpory ve škole.
 - Vzájemné vyjasnění potřeb rodičů a potřeb učitelů ohledně vzájemné spolupráce, vyjasnění role školy a role rodičů a jejich hranic.
 - Rodičům budou předány informace o organizacích nabízejících doučování pro žáky s OMJ (META, InBáze, Člověk v tísni, CIC, Centrum demokratického vzdělávání, Nová škola, databáze lektorů soukromého doučování).
 - Bude vysvětlena důležitost zapojení dětí s OMJ do volnočasových aktivit a budou předány kontakty na volnočasová centra (např. DDM).
 - Informace o nabídce kurzů ČDJ pro dospělé (ICP, CIC, Centrum Czech In, AUCČJ).
- » Domluví s každým rodičem individuálně způsob komunikace, jaký mu vyhovuje – někdo si rád v klidu přeloží informace zasláné emailem, jiný má čas si jen telefonovat, dalšímu vyhovují sms zprávy, jinému zápisy do komunikačního sešitu. Někteří rodiče spoléhají na automatické překladače (osvědčuje se ponechávat zprávy kromě překladu i v původním znění), jiní mají možnost nechat si informace od školy někým přeložit.
- » Pokud rodiče nemluví česky, je lepší si zajistit profesionálního tlumočníka než nechat tlumočení na rodinném známém. Tlumočení zajišťuje např. NPI ČR, Infolinka Charity ČR, hotové překlady informací pro rodiče jsou k dispozici na webech [Inkluzivní školy](#) a [NPI ČR](#).

- » Pro dlouhodobou spolupráci s rodiči je dobré domluvit se na tom, jak bude probíhat – jak často, s čím vším se mohou rodiče na učitele obracet a s čím je naopak vhodné se obrátit spíše na sociální pracovníky neziskových organizací. Je důležité, aby si učitelé i asistenti pedagoga hned zpočátku tímto způsobem vymezili své vlastní hranice, a předešli tak zahlcení ze strany „náročných“ rodičů a následnému vlastnímu vyčerpání.
- » V případě obtíží při komunikaci s rodiči se mohou obrátit na odbornou pomoc, například interkulturního/sociálního pracovníka nebo profesionálního mediátora.

Na začátku školního roku nebo po příchodu nového žáka v průběhu roku

- » Učitelka ČDJ zjistí orientační úroveň znalosti češtiny nového žáka formou pohovoru, kdy zjišťuje jazykové dovednosti, případně s využitím [jazykové diagnostiky](#).
- » Rozřazuje žáky do skupin pro výuku ČDJ na základě jejich jazykové úrovně, ale také s přihlédnutím k jejich věku/ročníku i konkrétnímu rozvrhu hodin.
- » Na základě výsledků jazykové a pedagogické diagnostiky po domluvě s třídním učitelem zpracuje individuální [plán podpory](#) pro žáka. Plán může obsahovat: rozsah výuky ČDJ, rozsah doučování (případně pedagogické intervence), úpravy obsahu a metod výuky v jednotlivých předmětech, vzdělávací cíle v jednotlivých předmětech, způsob hodnocení, pomoc asistenta pedagoga, potřebné pomůcky a učebnice.
- » Plán podpory průběžně konzultuje s ostatními pedagogy, kteří se na vzdělávání žáka podílejí, společně se domlouvají na způsobech podpory žáka.
- » Informuje rodiče o tom, jakou jazykovou a další podporu škola pro žáka s OMJ chystá, včetně plánu podpory, výuky ČDJ, podpory v běžné výuce a způsobu hodnocení. Informuje rodiče i o možnostech procvičování češtiny mimo školu (kurzy češtiny, volnočasové aktivity).

Zajištění výuky ČDJ

- » Organizuje i zajišťuje samotnou výuku ČDJ.
- » Na základě informací od třídních učitelů žáků s OMJ a výsledků jazykové diagnostiky jednotlivých žáků rozlišuje jazykové úrovně žáků a rozřazuje je do skupin pro výuku ČDJ. Rozvrh jednotlivých skupin ladí s rozvrhy žáků. Intenzita a rozsah výuky ČDJ se u jednotlivých skupin liší podle jejich pokročilosti. Výuka ČDJ probíhá v době běžné výuky, žáci jsou z příslušných předmětů částečně uvolňováni. Prioritně jsou uvolňováni z předmětů, které jsou pro ně z hlediska jazyka nejnáročnější, jako je český jazyk a literatura, dějepis a další naukové předměty. Naopak výchov se žáci s OMJ vždy účastní spolu s ostatními žáky, protože se při nich mohou nejnázve zapojit.
- » Zajišťuje vhodné výukové materiály pro žáky (učebnice, pracovní listy, slovníky, multimediální pomůcky apod.).

Dlouhodobá spolupráce s kolegy

- » Průběžně sleduje a vyhodnocuje pokroky žáků ve spolupráci s ostatními učiteli (během osobního rozhovoru, čtvrtletního a pololetního hodnocení a na pedagogických poradách) a na základě vyhodnocení navrhuje úpravy podpory pro žáka. Úpravy komunikuje s ostatními učiteli.
- » Učitelům poskytuje informace a [metodickou podporu](#), jak žáky s OMJ zapojit do běžné výuky a jak je individuálně podpořit.

KAŽDÝ UČITEL

Uzpůsobení obsahu a metod výuky

- » Učitel jakéhokoliv předmětu spolupracuje s učitelkou ČDJ na sestavení [individuálního plánu podpory](#) pro žáka s OMJ a stanovení individuálních vzdělávacích cílů pro žáka s OMJ.
- » Učitel jakéhokoliv předmětu [přizpůsobuje obsah i metody](#) výuky žákům s OMJ dle jejich individuálních plánů podpory. Učitel si pro každé téma stanovuje kromě cílů obsahových také jazykové. Zaměřuje se na práci se slovní zásobou, která se váže k jeho předmětu (či k aktuálnímu tématu výuky), dále na komunikaci žáka v hodině a na samostatnou práci rozvíjející žákovy dovednosti v daném tématu.
- » Předem připraví pro žáka s OMJ vhodné pomůcky či materiály ([upravené pracovní listy](#), slovní zásobu a fráze k danému tématu, základní pokyny apod.).
- » Zajistí žákovi [slovník](#), který se váže ke slovní zásobě daného předmětu, případně mu umožní používat během výuky Google překladač nebo online slovníky.
- » Přizpůsobuje metody výuky znalostem češtiny žáka s OMJ, opírá se o vizualizaci, kontextualizaci, praktické ukázky, schémata, tabulky apod.
- » Dává žákovi s OMJ úkoly, které nevyžadují samostatnou tvorbu vět (např. žák přiřazuje slova k obrázku/schématu/mapě, tvoří myšlenkovou mapu, kreslí komiks, kreslí plakát apod.).
- » Dává žákovi jednoznačné a jednoduché instrukce, které se opakují. Zadání úkolů podpoří konkrétním příkladem / ukázkou.
- » Žáka s OMJ několikrát za hodinu cíleně aktivuje (např. může napsat/složit/spojit/přiřadit/přečíst/ukázat určitá slova, nebo alespoň vstane a otevře okno, rozdá papíry, něco podá apod.).
- » Píše/kreslí na tabuli klíčová slova/téma, aby si je žáci s OMJ mohli vyhledat ve slovníku.
- » Při [hodnocení](#) žáky s OMJ nesrovnává s ostatními, ale hodnotí jejich individuální pokrok na základě předem stanovených realistických vzdělávacích cílů popsaných v žákově plánu podpory.
- » V písemné komunikaci se žáky a jejich rodiči používá vždy tiskací písmo, sdělení zjednodušuje, píše heslovitě. Neočekává od žáků znalost vázaného písma (ani pasivně).

Dlouhodobá podpora žáků s OMJ

- » Dlouhodobě reflektuje začleňování žáků s OMJ do třídy, sleduje jejich pokroky ve vzdělávání, psychickou pohodu, motivaci k učení, postavení ve třídě, vztahy se spolužáky, chování o přestávkách, v družině apod.
- » Průběžně si vyměňuje své postřehy s učitelkou ČDJ a domlouvá se s ní, jak žáka v případě potřeby společně podpořit.
- » Snaží se dětem s OMJ pomoci překonat pocity [vykořenění](#), izolace, kulturní šok. Dětem naslouchá, snaží se o porozumění, vytváří pro ně bezpečný prostor, umožňuje jim někam patřit, pomáhá jim se sebevyjádřením, v případě potřeby spolupracuje se školním psychologem apod.
- » Přistupuje k žákům s OMJ i jejich rodinným příslušníkům bez předsudků. [Respektuje kulturní a jazykové odlišnosti žáků](#) a umí s nimi citlivě pracovat. Tento postoj zprostředkovává také ostatním žákům, případně i jejich rodičům.

(DVOJJAZYČNÝ) ASISTENT PEDAGOGA

Příprava na příchod žáka do školy

- » Asistent pedagoga po domluvě s třídním učitelem (případně žáci pod vedením třídního učitele) připravují pro žáka [vhodné pomůcky](#) pro lepší orientaci ve škole (např. komunikační kartičky, plán budovy školy, dvojjazyčné štítky apod.).

Podpora ve výuce

- » [Asistent pedagoga](#) spolupracuje s učitelem a předem se s ním domlouvá na způsobu podpory žáka. Podpora asistentem směřuje k postupnému osamostatňování žáka a jeho zapojení do běžné výuky (nepřevažuje tedy samostatná práce mimo třídu). Společně s učitelem pravidelně vyhodnocuje pokroky žáka.
- » [Přizpůsobuje výukové materiály](#) a typy úkolů znalostem češtiny žáka s OMJ, opírá se o vizualizaci, kontextualizaci, praktické ukázky, schémata, tabulky apod.
- » Uzpůsobuje úkoly pro žáka s OMJ tak, aby nevyžadovaly samostatnou tvorbu vět (např. žák přiřazuje slova k obrázku/schématu/mapě, tvoří myšlenkovou mapu, kreslí komiks, kreslí plakát apod.).
- » Dává žákovi jednoznačné a jednoduché instrukce, které se opakují. Zadáání úkolů podpoří konkrétním příkladem / ukázkou.
- » Píše/kreslí klíčová slova, aby si je žák s OMJ mohl vyhledat ve slovníku.
- » Zajistí žákovi [slovník](#), který se váže ke slovní zásobě daného předmětu, případně mu umožní používat během výuky Google překladač nebo online slovníky.
- » V písemné komunikaci se žáky a jejich rodiči používá vždy tiskací písmo, sdělení zjednodušuje, píše heslovitě. Neočekává od žáků znalost vázaného písma (ani pasivně).
- » Doučuje žáky s OMJ po vyučování, pokud je to potřeba.

Přílohy

- infosheet *Jak zorganizovat schůzku s rodiči žáků s OMJ*
- infosheet *Tipy z praxe pro online výuku žáků s OMJ s přílohou Osvědčené online nástroje*
- metodika *Adaptační aktivity pro 1. a 2. třídy s dětmi s OMJ*

JAK ZORGANIZOVAT SCHŮZKU S RODIČI ŽÁKŮ S OMJ

PŘÍPRAVA PŘED SCHŮZKOU

Kdy schůzku zorganizovat?

- » Co nejdříve, **ideálně první den školy**. Čím dříve schůzka bude, o to kratší dobu bude panovat informační nejistota.

Koho pozvat?

- » **Všechny rodiče s OMJ**, ideálně uspořádat zvlášť schůzku pro rodiče prvňáčků a zvlášť pro ostatní rodiče, ale záleží na časových a personálních možnostech školy a na počtu rodičů s OMJ. Čím více rodičů s OMJ, tím je vhodnější je oddělit. Schůzka se základními informacemi se ale může hodit i pro rodiče žáků z vyšších ročníků, ne vždy jsou všichni se vším dobře seznámeni, takže není nutné je za každou cenu separovat.

Jak se na schůzku připravit? (krátký check-list)

- » Připravit si předem **handouty, které shrnují nejdůležitější informace** pro rodiče i kontakty a kopírují strukturu schůzky. Mohou také obsahovat FAQ – odpovědi na nejčastější dotazy. **Handouty si nechat přeložit** do jazyků, které rodiče dobře ovládají. Schůzka pak může sloužit především jako prostor pro dotazy rodičů a může být kratší. Rodiče také budou mít více času si promyslet, na co se zeptat, a pedagogové pak nebudou tolik zatíženi jejich individuálními dotazy.
- » Připravit si **pozvánku** na schůzku **přeloženou** do jazyků, které rodiče dobře ovládají.
- » Handouty a pozvánku ideálně **předat rodičům už při zápisu**, tj. v červnu.
- » Pokud bude na schůzce více rodičů žáků z jedné třídy, je vhodné tam mít jejich **třídního učitele**.
- » **Zajistit tlumočení** do jazyků, které rodiče dobře ovládají.

Jak zajistit tlumočení a překlady?

- » Osvědčilo se **využít externí profesionální tlumočníky**, nikoliv pedagogy nebo asistenty ovládající cizí jazyky. Pedagogové mají na schůzce jinou, odbornou roli – informují a odpovídají na dotazy rodičů. Je důležité, aby k tomu měli dostatečný prostor a nemuseli se soustředit navíc na tlumočení, které může zajistit profesionál.
- » Překlady handoutů a pozvánek i tlumočení během schůzky zdarma na objednávku školy může zajistit **NPI ČR: [Tlumočení a překlady](#)**, nebo **neziskové organizace** (ICP, InBáze). Doporučuje se požádat o tlumočníky v dostatečném časovém předstihu (ideálně alespoň 2 týdny předem).

Jak pozvat rodiče a motivovat je k účasti?

- » **Poskytnout jim předem přeložené handouty a pozvánku**, ideálně už při zápisu.
- » Při kontaktování rodičů před schůzkou se osvědčila **kombinace telefonu a emailu**, například připomenout konání schůzky emailem, následně si ještě telefonicky ověřit přijetí a porozumění informacím v emailu a zjistit, jestli rodiče dorazí.

PRŮBĚH SCHŮZKY

Jakým způsobem prezentovat informace?

- » **Názornost, názornost, názornost!** Vše, co lze, rovnou názorně ukazujeme (školní pomůcky, elektronické systémy školy, přihlášky apod.).
- » **Stručně a strukturovaně** – nejdříve obecné informace o vzdělávacím systému, poté konkrétní informace o fungování konkrétní školy. Díky handoutům lze informace prezentovat stručněji a věnovat větší prostor dotazům.
- » Optimálně by schůzka **neměla přesáhnout 90 minut**.

Jak zorganizovat tlumočení?

- » Během schůzky se osvědčilo **utvořit skupinky rodičů podle jazyka**, každá skupinka je se svým tlumočnickem v jiné části místnosti. Doporučuje se konsektivní tlumočení (tj. přetlumočení vždy po několika větách nebo krátkých tematických úsecích).
- » Po delších tematických blocích je dobré nechat skupinkám **dostatek času** nejen na přetlumočení, ale také **na případné dovysvětlení a zodpovězení dotazů** rodičů.

Jaké informace rodičům předat?

Osvědčila se následující obsahová struktura:

- 1. Česká vzdělávací soustava** – MŠ, docházka možná od 2 (3) let, povinný předškolní rok (5 let), zápis do ZŠ, přípravná třída, odklad, 9 let povinná školní docházka (od 6 let), SŠ – maturitní a výuční obory, VOŠ/VŠ, rekvalifikační kurzy, vzdělávání dospělých.
- 2. Stravování ve školní jídelně**, platby.
- 3. Školní družina** – před i po vyučování, přihlášky, nutno vyjednat odchody, kroužky.
- 4. Organizace školního roku** – září až konec června, vysvědčení v pololetí a na konci školního roku, prázdniny, státní svátky, ředitelské volno.
- 5. Komunikace se školou** – žákovská knížka, omluvenky, notýsky, informace pro rodiče na stránkách Inkluzivní školy, kontakty na interkulturní pracovníky a tlumočníky – NPI ČR, ICP, InBáze, Charita ČR.
- 6. Třídní schůzky** – cca 4x ve školním roce, účast důležitá, termíny, možnost konzultačních hodin jednotlivých vyučujících.
- 7. Školní akce**, škola v přírodě, výlety – jsou součástí výuky.
- 8. Školní potřeby a pomůcky** – batoh, přezůvky, cvičební úbor a obuv, svačina, kufřík s výtvarnými potřebami, sešity, učebnice a cvičební sešity, překladové slovníčky na stránkách Inkluzivní školy.
- 9. Práva a povinnosti** – pravidelná kontrola prospěchu, docházky, tašky, aktuality školy, domácí příprava, dodržovat školní řád, plnit pokyny vyučujících, komunikace se školou.
- 10. Podpora žáků s OMJ ve škole** – podpůrná opatření, kurzy češtiny, plány podpory, individualizace vzdělávacích cílů a hodnocení, asistent pedagoga, doučování, kontakt na spolupracující PPP.
- 11. Organizace poskytující doučování pro žáky s OMJ** – META, InBáze, Člověk v tísni, CIC, Centrum demokratického vzdělávání, Nová škola, databáze lektorů soukromého doučování.

12. **Volný čas, kroužky** – napomáhají všestrannému rozvoji dětí, socializaci, neformálnímu kontaktu s češtinou, kontakty na volnočasová centra (DDM a další).
13. **Čeština jako druhý jazyk** – ideálně v době běžné výuky, pro začátečníky intenzivně, doučování, zajištění kurzů i mimo školu, kontakt na školu zajišťující bezplatnou jazykovou přípravu.
14. **Čeština online** – e-learningy: www.cestina2.cz, www.vcelka.cz, www.microsoft.com/cs-cz/p/zatracena-cestina, www.inkluzivniskola.cz/cestina-jazyk-komunikace/uzitecne-odkazy-online).

Jak nastavit efektivní spolupráci s rodiči?

- » Hned na začátku **domluvit s každým rodičem individuálně způsob komunikace, jaký mu vyhovuje** – někdo si rád v klidu přeloží informace zaslané emailem, jiný má čas si jen telefonovat, dalšímu vyhovují sms zprávy, jinému zápisy do komunikačního sešitu. Někteří rodiče spoléhají na automatické překladače (osvědčuje se ponechávat zprávy kromě překladu i v původním znění), jiní mají možnost nechat si informace od školy někým přeložit.
- » Vždy je důležité **komunikovat přímo s rodičem nebo zákonným zástupcem** a nenechávat komunikaci jen na příbuzném nebo rodinném známém. Zkušenosti učitelů jsou takové, že přímá komunikace s rodičem / zákonným zástupcem má vždy větší váhu. Pokud rodiče nemluví česky, je lepší si **zajistit profesionálního tlumočníka** než nechat tlumočení na rodinném známém (mohou informace zkreslovat, jejich tlumočení může být nepřesné).
- » Pro dlouhodobou spolupráci s rodiči je dobré domluvit se na tom, jak bude probíhat – **jak často, s čím vším se mohou rodiče na učitele obracet a s čím je naopak vhodné se obrátit spíše na sociální pracovníky neziskových organizací**. Je důležité, aby si učitelé i asistenti pedagoga hned zpočátku tímto způsobem vymezili své vlastní hranice, a předešli tak zahlcení ze strany „náročných“ rodičů a následnému vlastnímu vyčerpání.

TIPY Z PRAXE PRO ONLINE VÝUKU ŽÁKŮ S OMJ

ORGANIZACE ONLINE VÝUKY

- » Osvědčuje se **kombinace online lekcí a osobního setkávání v rámci individuálních konzultací** (učitel–žák), ideální je se takto individuálně setkávat se všemi dětmi s OMJ. Praktické je také zvát si na individuální konzultace **sourozence**, byť chodí do odlišných ročníků – ušetří čas učiteli.
 - Využití individuálních konzultací – pomoc s úkoly, doučování, příprava na testy, procvičování češtiny, u prvňáčků trénink čtení a rozvoj slovní zásoby, pro žáky 2. stupně konzultace k pracovním listům v odborných předmětech.
- » Důraz na **individuální podporu dětí i v online režimu**, nad rámec společných hodin se třídou.
 - Může pomoci asistent pedagoga.
 - Individuální podpora jednomu dítěti i práce s menšími skupinkami.
 - **Ve skupinkách pracují děti, které spolu „kamarádí“** – podpora socializace i efektivní způsob, jak zapojit dítě s OMJ.
- » **Online lekce** jsou náročné, osvědčuje se je **zkrátit**, zejména pro mladší ročníky, například 3 hodiny online denně v blocích po 20–30 minutách s přestávkami, **kombinovat se zadáváním offline i online úkolů na doma**.
- » Zadávání úkolů žákům s OMJ je třeba **jasně definovat, strukturovat a fázovat** (po jednotlivých krocích).
- » **Koordinátor inkluze / učitel ČDJ individuálně spolupracuje s ostatními učiteli** a domlouvá se s nimi na způsobu výuky dětí s OMJ, způsobu zadávání úkolů a jejich počtu tak, aby děti nebyly zahlceny. Některé úkoly lze zadat jen na dobrovolné bázi.

UZPŮSOBNÍ METOD VÝUKY

- » Důraz na **rozvoj měkkých dovedností** – IT gramotnost, schopnost poradit si v nové situaci, samostatnost i schopnost spolupráce v týmu.
- » Také důraz rozvoj jazykových dovedností – vznikají nové komunikační situace, při nichž **aktivní naslouchání a porozumění** mají ještě větší význam než kdy jindy.
 - Z toho plyne i větší důležitost ověřovat si porozumění u dětí.
 - Důraz na komunikační složku jazyka.
- » Při rozvoji jazykových dovedností **důraz na komunikaci** – od témat důležitých pro komunikaci se odvíjí výuka slovní zásoby a gramatiky, které jsou vždy zasazeny do komunikačního rámce určitého tématu.
- » Význam **čtení i poslechu** pohádek, příběhů pro rozšiřování slovní zásoby i zdokonalování jazykových dovedností.
- » Vyhledávání **témat dle zájmu dětí**, aby byly motivovány – fungují témata, k nimž děti mají nějaký pozitivní emocionální vztah.
- » Využívání **interaktivních materiálů a materiálů s bohatou vizuální oporou** – videí, obrázků, fotografií.
- » Práce se **zjednodušenými, zkrácenými texty**.

Příklad komunikačního přístupu ve výuce ČDJ – na téma PES

Cíle lekce: Žáci sdílí obrázky psů, popisují je a vyjadřují, kteří se jim líbí a kteří nikoliv. Následně zdůvodňují, proč se jim jednotliví psi líbí/nelíbí. Dále vyjádří, které aktivity by mohli se psy na obrázcích dělat, kam by s nimi mohli jít.

Jazykové cíle: Rozšíření slovní zásoby (přídavná jména – jací mohou být psi, slovesa – aktivity se psem, části těla psa, pro pokročilejší i rasy psů), vyjadřování libosti/nelibosti (*Tento pes se mi nelíbí.*), procvičování vedlejších vět příčinných (*Tento pes se mi líbí, protože...*), procvičování časování sloves *být* a *mít* v přítomném čase (*Tento pes je velký/malý. Tento pes má dlouhé/krátké nohy.*), procvičení kondicionálu (*S tímto psem bych šel na procházku.*).

JAK PODPOŘIT PSYCHICKOU POHODU DĚTÍ V DOBĚ ONLINE VÝUKY

» Vnímáme zdravotní i psychický stav dětí, reagujeme na něj a snažíme se příliš je nezatěžovat technikou.

- Poskytujeme dětem **individuální psychickou podporu**, individuální konzultace.
- Nenutíme děti sledovat obrazovku, pokud jsou z techniky unavené, bolí je oči apod. Můžeme je například vyzvat, aby se otočily zády k obrazovce a jen poslouchaly.

» Při online výuce **tematizujeme prožívání dětí** – co v těchto dnech prožívají, jaké mají pocity a jak je v tom můžeme podpořit.

- **Pravidelně se ptáme dětí, jak se cítí, co potřebují.** Dáváme dětem prostor sdílet zážitky, emoce (např. povídání a naslouchání v ranním kruhu, zpracování osobních témat kreativní formou – literární, výtvarnou, hudební aj.).
- **Zaměřujeme se na pozitiva** – společné hledání toho, co nám pomáhá cítit se dobře.

» Je vhodné **podporovat děti, aby si spolu povídaly** (v online prostoru i mimo něj) nebo aby se ve dvojicích či malých skupinkách setkávaly venku.

- Po skončení online lekce mohou děti zůstat připojené, aby si popovídaly, ukázaly si své mazlíčky, sourozence atd., učitel se odpojuje.
- Můžeme děti s OMJ cíleně propojit s jinými dětmi a podporovat je v tom, aby spolu ve dvojicích chodily ven.

» Můžeme s dětmi i jejich rodiči chodit na **společné procházky**, například společné „venčení“ domácích mazlíčků.

Osvědčuje se také motivovat **děti** tím, že ony samy **dostanou za úkol naučit něco učitele nebo asistenta**. Zvýší to jejich sebedůvěru a motivuje je to k větší kreativitě. Pomůže to i prohloubit jejich důvěru vůči učiteli/asistentovi a zlepšit jejich vzájemnou spolupráci.

Osvědčené online nástroje

Pro zadávání a zpětnou kontrolu úkolů:

- » **Google Classroom, Bakaláři.**

Pro online setkávání:

- » **Google Meet, Zoom, Microsoft Teams, Messenger, Webex, Skype.**

Namísto flipchartu/tabule:

- » Sdílený **Google dokument**.
- » **Jamboard:** <https://jamboard.google.com/>.
- » Lze využívat i Jamboard v Google Meet (videonávod: <https://www.ucimeonline.cz/courses/37-google-meet-a-jamboard-pro-zacatecniky/>).

Pro tvorbu kvízů a testů, procvičování učiva, slovní zásoby apod.:

- » **Kahoot:** [Kahoot! | Learning games | Make learning awesome!](https://kahoot.com/)
- » **Flippity:** <https://www.inkluzivniskola.cz/flippity>.
- » **Wordwall:** [Wordwall | Create better lessons quicker.](https://www.wordwall.net/)

Pro prezentaci vlastní tvorby žáků, vrstevnické hodnocení:

- » Pomáhá rozvíjet argumentaci žáků i jejich sebehodnocení.
- » **Linoit, Padlet, Canva.**

Pro online výuku ČDJ:

- » **Práce s korpusem** – např. podstatná jména včetně skloňování, příklady využití v kontextu, příklady adjektiv, příklady slov podobného významu, praktické využití: <https://korpus.cz/>.
- » **Obrázkové učení** – pro děti, které se učí číst, ale ke konci učebnice se dají využít texty i pro starší žáky, kteří musí přemýšlet nad slovy. Trénují nejen slovní zásobu, ale i jak se slovo vysloví gramaticky správně: <https://www.inkluzivniskola.cz/zdroje-inspirace/obrazkove-uceni>.
- » **Prázdninová škola češtiny** – výhodou této učebnice je, že v ní mohou psát a kreslit – zapnu v PDF souboru znak tužky (ukázáno ve videu) a spojují obrázky se slovy či dopisují slova podle toho, jak mi je diktují žáci: <https://www.inkluzivniskola.cz/prazdninova-skola-cestiny>.
- » **Nečtu, nepíšu, učím se česky** – ideální pro děti, které ještě neumí číst: <https://www.inkluzivniskola.cz/pracovni-sesit-nectu-nepisu-ucim-se-cesky>.

- » **1,2,3,4,5 česky umím s Fidem hned** – skvělá učebnice nejen díky svým obrázkům, ale také pro lektory: ke každé lekci je krátký popis, jak s dětmi pracovat. V publikaci jsou obsaženy i básničky, písničky a nápady na pohybové aktivity, které se dají převést do online podoby: <https://www.inkluzivniskola.cz/1-2-3-4-5-s-fidem-umim-cesky-hned>.
- » **Můj první pracovní sešit z ČJ** – opět spousta obrázků: <https://www.inkluzivniskola.cz/zdroje-inspirace/muj-prvni-pracovni-sesit-z-cj-pro-zaky-cizince>.
- » **Levou zadní I.** – určeno pro větší děti, tato učebnice sice není dostupná v online verzi, ale mohu z ní využít poslechy (např. na výslovnost), manuály a e-learning: <https://ceskylevouzadni.cz/download/>.
- » **Obrázkové čtení** – pokud nenajdu nic v učebnici, lze zadat do Googlu takto samostatně a zobrazí se pracovní listy: https://www.google.com/search?q=obr%C3%A1zkov%C3%A9+%C4%8Dten%C3%AD&rlz=1CANHHD_enCZ901CZ901&source=lnms&tbn=isch&sa=X&ved=2ahUKEwiO9Pi-wdLsAhWQGuwKHTAODYoQ_AUoAXoECAwQAw&biw=1366&bih=649#imgsrc=tS_0sE3ZSJ5F2M.
- » **Blog pro Šíšu** – určeno pro autistické děti, ale vzhledem k názornosti využívám ráda pro žáky s OMJ – básničky a pohádky jsou převedeny do obrázkové formy: <https://cz.pinterest.com/pin/688769336755683478/>.
- » Odkaz na pohádky <https://cz.pinterest.com/pin/289637819780397513/>.
- » **Nápady pro Aničku** – na této stránce naleznete spoustu pracovních listů, které se dají využít: <https://www.napadyproanicku.cz/pracovni-listy-a-sablony/pracovni-listy>.
- » **Česky s vlaštovkou** – pro větší děti, zde doporučuji skládání vlaštovky a povídací bingo <https://www.inkluzivniskola.cz/cesky-s-vlastovkou>.
- » **Povídání o obrázku** – pokud v učebnici nenajdu vhodný obrázek, vždy mohu vyhledávat v Googlu. Povídám si o obrázku, pokud mi zbývá pár minut do konce hodiny a není čas začít nové téma: <https://www.puzzle-puzzle.cz/trefl-harmonie-lesa-d4285/>.
- » **E-learningové aplikace** – nespolehám na to, že si žák sám doma procvičuje český jazyk v aplikacích, a proto je ráda zařazuji do výuky – např. po probrané lekci. Přihlásím se do aplikace, sdílím obrazovku a klikám podle toho, co mi žáci říkají: www.cestina2.cz.